

دکتر فریدون سیامک نژاد

صورتی که با ماشین فاصله ایروان تا تفلیس ۲۷۰ کیلومتر است که حدود ۶ ساعت طول می‌کشد. البته با قطار حدود ۲ ساعت در مرزها توقف داری که این مدت وقتی با ماشین طی طریق کنی حدود نیم ساعت است. قطار روزهای زوج ساعت ۷ بعد از ظهر از ایروان عازم تفلیس می‌شود و روزهای فرد ساعت ۴ بعد از ظهر از تفلیس به طرف ایروان حرکت می‌کند. چون روز ورود هوایی مان به ایروان سه شنبه بود، مجبور

۱- حدود یک سالی می‌شود که پرواز تهران - تفلیس (پایتخت گرجستان) جمع شده و برای سفر به گرجستان بهترین راه این است که با هواپیما به ارمنستان رفته و از آنجا به صورت زمینی به گرجستان عزیمت کنی. در ارمنستان به ما توصیه کردند که با قطار عازم تفلیس شویم. دلیل هم امنیت بیشتر به واسطه عدم شناخت راننده ماشین بود. وگرنه با قطار باید ۴۰۰ کیلومتر را در مدت ۱۵ ساعت طی کنی، در

شدیم تا چهارشنبه صبر کنیم و ساعت ۷ بعد از ظهر روز چهارشنبه با قطار عازم تفلیس شدیم و ساعت ۱۰ صبح روز یمنی‌شنبه در تفلیس از حرکت ایستادیم و از داخل کویه قطار قدم در خاک گرجستان (البته راه آهن تفلیس) گذاشتیم.

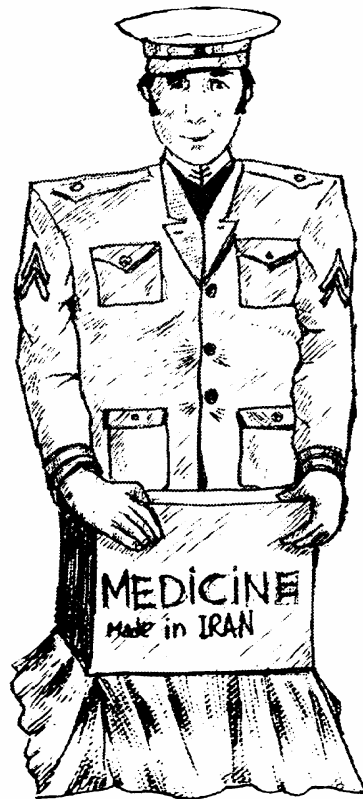
۲- گرجستان با کشورهای چوچون ارمنستان، ترکیه و روسیه هم مرز بوده و حدود ۵۰ کیلومتر مربع وسعت دارد. جمعیت گرجستان حدود ۴ میلیون نفر است که حدود یک میلیون و سیصد هزار نفر آن‌ها در پایتخت یعنی تفلیس ساکن هستند. تعداد گرجی‌ها خارج از گرجستان نیز حدود یک میلیون نفر می‌باشند. تفلیس یکی از شهرهای قدیمی دنیا است و حتماً می‌دانید که آغامحمدخان قاجار در این شهر به قتل رسیده است. ضمناً مقبره استالین نیز به دلیل گرجی بودن وی در جنوب گرجستان قرار دارد. البته این را هم متذکر شوم به دلیل ضیق وقت نتوانستیم آرامگاه استالین را بازدید کرده و فاتحه‌ای! نثارش کنیم. به خاطر همین از راه دور، فاتحه‌ای به گور خودش و پدرش خواندیم و نثار کردیم، تا کارمان دو قبضه باشد.

۳- تعداد داروخانه‌های گرجستان حدود ۱۵۰۰ باب است که حدود ۸۰۰ تا ۹۰۰ باب آن در تفلیس واقع است. علت زیادی داروخانه‌ها به بیکاری داروسازان برمی‌گردد و این که داروخانه‌هایی در این کشور تأسیس می‌شوند که بعد از یک ماه به دلیل کسادی کار تعطیل می‌کنند. بیشتر این داروخانه‌ها توسط داروسازانی تأسیس می‌شود که پروانه کار ندارند. از بین ۳۰۰۰ نفر دکتر داروساز گرجی، تنها ۶۰۰ نفر آن‌ها پروانه کار دارند که می‌توانند رسماً داروخانه تأسیس کنند. وزارت بهداشت در گذشته نظارت زیادی به

کار داروخانه‌ها و کنترل آن‌ها از نظر قانونی یا غیر قانونی بودن نداشت، که اخیراً نظارت خود را بیشتر کرده و با داروخانه‌های مختلف برخورد می‌کند.

۴- داروخانه‌ها عمدتاً با شماره مشخص می‌شوند که اولین داروخانه‌ای که برای بررسی انتخاب کردیم، داروخانه شماره ۵۲ بود. از در که وارد شدیم، اولین چیزی که جلب توجه می‌کرد، مجسمه سه نفر از داروسازان معروف گرجستان بود که بر روی پایه‌هایی به بلندی حدود دو متر و به فاصله ۲ متر از یکدیگر قرار داشتند. این کار پسندیده می‌تواند الگویی برای داروخانه‌های ایران نیز باشد. داروخانه شماره ۵۲ در مرکز شهر تفلیس و در ابتدای خیابان «روستاولی» واقع است. روستاولی شاعر معروفی است که در یکی از کتاب‌هایش گفته که متأثر از یکی از شعرای ایرانی (احتمالاً سعدی) بوده است. مجسمه او نیز در یکی از میادین این خیابان قرار داشت. این داروخانه نسبتاً قدیمی محیطی بزرگ و دارای سه قسمت بود که هر قسمت توسط یک داروساز اداره می‌شد. فضای آن تقریباً سه برابر یک داروخانه معمولی در ایران بود ولی بر خلاف داروخانه‌های ایران، قفسه‌ها عمدتاً خالی و دارو بسیار کم وجود داشت. داروخانه‌ها در گرجستان زیاد دارو نگهداری نمی‌کنند و میزان داروهای موجود در هر داروخانه متناسب با مصرف روزانه یا هفتگی داروخانه است. به دلیل کوچکی شهر تفلیس، دارورسانی به داروخانه‌ها به سهولت انجام می‌شود.

۵- قدیمی‌ترین داروخانه تفلیس داروخانه شماره ۱ است که ۱۲۵ سال قدمت دارد. در دفتر

صاحب داروخانه که دکتر داروساز بود، عکس ۹ نفر از صاحبان قبلی داروخانه در کنار هم قرار داشت. وقتی از صاحب فعلی پرسیدیم که عکس شما کجاست؟ پاسخ داد پس از مرگم، عکس من هم در کنار ۹ نفر دیگر قرار خواهد گرفت. داروخانه بسیار زیبا و حالت موزه داشت. پنج دکتر داروساز در این داروخانه به کار اشتغال داشتند و فروش روزانه داروخانه حدود ۱۰۰ لاری (واحد پول گرجستان لاری است که هر ۲/۲ لاری برابر یک دلار می‌باشد) بود. موجودی داروخانه حدود ۸ هزار دلار بود که شاید پرداروترین داروخانه تفلیس به شمار می‌رفت.

۶- در گرجستان ۶۰ مرکز عمده فروشی دارو وجود دارد که باید به این تعداد، ۱۰ شرکت وارد

کننده دارو که کار توزیع دارو را هم انجام می‌دهند اضافه کرد. یکی از عمده‌ترین شرکت‌های واردکننده دارو در گرجستان، شرکت «آورسی» است. این شرکت دارای ۱۶ داروخانه زنجیره‌ای به همین نام در تفلیس است. بر سر در یکی از داروخانه‌های «آورسی» نوشته بود: «داروخانه‌ای که از همه جا دارو را ارزان‌تر می‌دهد» و جالب این که داروخانه بسیار شلوغ بود. این داروخانه بخشی از سود خود را به صورت تخفیف به بیماران ارائه می‌کرد که به دلیل اقتصاد ضعیف مردم، بیماران زیادی به این داروخانه مراجعه می‌کردند. پنج دکتر داروساز در داروخانه مشغول بودند، و بد نیست که بدانیم حقوق دکتر داروساز برای ۸ ساعت کار روزانه حدود ۱۰۰ دلار در ماه بود. ضمناً در گرجستان فاصله بین داروخانه‌ها رعایت نمی‌شود. البته در گذشته، رعایت فاصله الزامی بوده است.

۷- در گرجستان ۵۰ کارخانه داروسازی وجود دارد که بعضی از آن‌ها تنها ۱ تا ۲ قلم دارو تولید می‌کنند. داروی ایرانی اصلاً در گرجستان وجود نداشت. دلیل امر هم برخوردهای غیر اصولی کارخانه‌های داروسازی و شرکت‌های صادراتی با مسأله صادرات دارو به گرجستان بود. به این صورت که در ابتدای آزاد شدن گرجستان، قیمت‌های داروهای صادراتی بالا بود و امکان رقابت با دیگر رقبا وجود نداشت و به این دلیل به تدریج بازار داروهای ایرانی به خاموشی گرایید.

۸- دارو در گرجستان گران است. البته داروهای روسی و داروهای ساخت اوکراین ارزان هستند، ولی از بسته‌بندی خوبی برخوردار نیستند. مردم از یک سو به دلیل پیشینه شوروی سابق، و از

در گرجستان یافت می‌شوند و مردم نیز از آن‌ها استقبال می‌کنند، و تنها جای دارو در آنجا خالی است.

۹- مصرف سالیانه دارو در گرجستان ۳۰ تا ۴۰ میلیون دلار است. تعداد داروهای ثبت شده در گرجستان حدود ۷ هزار قلم است. به طور مثال- حدود ۱۰۰ نوع نیفدیپین با اسامی تجارتي و نام ژنریک در بازار گرجستان ثبت شده است. برای ثبت هر دارو مبلغی دریافت می‌شود که این مبلغ به نسبت مدت زمانی که مراحل ثبت طول می‌کشد متفاوت است. هر چه زمان ثبت دارو کوتاه‌تر باشد، مبلغ دریافتی برای ثبت دارو هم بیشتر است. قیمت ثبت هر دارو برای یک دوره سه ساله حدود ۱۵۰۰ دلار است، البته این قیمت برای ثبت داروهایی است که ثبت آن‌ها زمانی بین ۶ تا ۹ ماه طول می‌کشد. همان‌گونه که اشاره شد با پول بیشتر می‌توان این زمان را حتی تا یک ماه هم کوتاه کرد. ضمناً ثبت دارو باید بعد از سه سال تمدید شود که برای تمدید ثبت نیز مبلغی دریافت می‌گردد که میزان آن کمتر از مبلغ پرداختی برای ثبت اولیه است.

۱۰- سرمایه‌گذاری مشترک در گرجستان مجاز است و به همین دلیل کارخانه‌های داروسازی با سرمایه‌گذاری شرکت‌های خارجی در گرجستان وجود دارند. کارخانه داروسازی «گاما» حاصل سرمایه‌گذاری مشترک آمریکا با طرف‌های گرجی است. مواد اولیه برای ساخت دارو در این کارخانه از آمریکا وارد می‌شود. کارخانه داروسازی «لجیوا» که متعلق به جمهوری چک است در گرجستان کارخانه داروسازی مشترک با طرف گرجی تأسیس کرده و مواد اولیه برای ساخت داروهای این کارخانه نیز از جمهوری

۱. رانیتیدین - سوفارما بلغارستان - ۶۰ عدد	۲۱۶۰۰ ریال
۲. ایزوپتین - کنول آلمان - ۴۰ عدد	۳۰۶۰۰ ریال
۳. شربت باکتریم - روش سوئیس - یک شیشه	۲۱۶۰۰ ریال
۴. پماد درموویت (کلونیتازول) - کلاکسو انگلیس - ۱۵ گرم	۲۸۸۰۰ ریال
۵. کاپتوپریل ۲۵ میلی‌گرمی - جلفا امارات - ۴۰ عدد	۱۹۸۰۰ ریال
۶. انسولین NPH ۴۰ واحدی - لیلی آمریکا	۶۰۴۸۰ ریال
۷. آمپول دالاسین - فارماسیا آپجان	۸۲۸۰۰ ریال
۸. شربت ونتولین (سالبوتامول) - کلاکسو انگلستان	۲۱۶۰۰ ریال
۹. بنزاتین پنی‌سیلین یک میلیون واحدی - اوکراین	۱۲۰۰ ریال
۱۰. ویال آمپی‌سیلین ۰/۵ گرمی - روسی	۱۲۰۰ ریال

سوی دیگر به دلیل اقتصاد نامناسبشان به این داروها تمایل دارند. پزشکان نیز هنوز عادتشان را در نسخه کردن داروهای روسی و اوکراینی ترک نکرده‌اند. برای روشن شدن مسأله، قیمت بعضی از داروها را مرور می‌کنیم. البته برای سهولت، واحد پول گرجستان یعنی لاری را به ریال تبدیل کرده‌ام.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود قیمت دارو آن قدر بالاست که ایران به راحتی می‌تواند با آن‌ها رقابت کند. اگر چه به دلیل عدم حرکت اصولی، در بازار دارویی گرجستان در حال حاضر جایگاهی نداریم و داروهای ایران به آنجا صادر نمی‌شوند، امکان تأسیس کارخانه داروسازی با مشارکت سرمایه‌گذاران گرجی وجود دارد و وزارت بهداشت می‌تواند کارخانه‌های داروسازی ایران را برای سرمایه‌گذاری و تأسیس کارخانه در گرجستان ترغیب کند، یعنی چیزی که در گرجستان در میان بسیاری از کالاهای ایرانی جایش خالی است. لازم به یادآوری است که کالاهای ایرانی به وفور

چک وارد می‌شود.

۱۱- قبل از استقلال، تعداد زیادی بیمارستان در گرجستان بود که همگی دولتی بودند، ولی در حال حاضر تعدادی از آن‌ها تعطیل شده‌اند و تعداد زیادی نیز به صورت خصوصی اداره می‌گردند. در گرجستان بیمه درمانی دولتی وجود دارد، ولی به دلیل مشکلاتی که بر سر راه بیمه شدن دولتی هست و مراحل انجام آن بسیار پیچیده می‌باشد، تقریباً کسی حاضر نیست تحت پوشش بیمه دولتی قرار گیرد. البته ۲ تا ۳ شرکت بیمه خصوصی وجود دارند که اگر فرد بخواهد تحت پوشش بیمه درمانی این شرکت‌ها قرار گیرد، باید تمام هزینه ماهیانه آن را شخصاً پرداخت کند.

۱۲- بعضی از بیماری‌ها از جمله سرطان، دیابت و هموفیلی تحت پوشش دولت قرار دارد. البته بعضی از بیماری‌ها از جمله سل، هیپاتیت B و ایدز نیز از راه بالا بردن سطح بهداشت عمومی، آموزش‌های لازم و پیاده کردن برنامه‌های متنوع بهداشتی تحت کنترل قرار می‌گیرند.

۱۳- همان گونه که قبلاً اشاره شد، تعداد دکترهای داروساز گرجستان حدود ۳۰۰۰ نفر هستند که حدود ۶۰۰ نفر آن‌ها پروانه کار دارند. البته هر سال ۱۰۰ نفر داروساز نیز از دانشکده‌های داروسازی گرجستان فارغ‌التحصیل می‌شوند.

تعداد دانشکده‌های داروسازی گرجستان نیز ۱۰ دانشکده است. دوره داروسازی نیز شش سال است که دانشجویان سال آخر به آموزش عملی در داروخانه می‌پردازند. ضمناً تعداد پزشکان گرجی نیز ۳۰ هزار نفر می‌باشند که به تازگی اجازه داشتن مطب خصوصی و کار در بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های خصوصی را نیز

دارند.

۱۴- در قسمت‌های قبلی گزارش عنوان کردم که در گرجستان کنترل کاملی روی داروخانه‌ها از سوی دولت نیست و داروخانه‌هایی تأسیس می‌شوند که دکتر داروساز آن‌ها پروانه کار نداشته و گاهی اوقات به دلیل کسادی کار بعد از مدت زمان کوتاهی تعطیل می‌شوند. به عنوان حسن ختام گزارش بد نیست به یکی از مشاهداتم در تفلیس اشاره کنم.

در یکی از محله‌های پر رفت و آمد تفلیس و در میان فروشگاه‌های متعدد، داروخانه‌ای بود به ابعاد یک متر در دو متر، با یک قفسه کوچک در وسط که تعداد ۳۰ الی ۴۰ بسته داروهای مختلف در آن قرار داشت. محیط داروخانه آنقدر کوچک بود که داروساز آن در بیرون داروخانه و جلوی در ایستاده بود که انگاری افراد را به داخل داروخانه دعوت می‌کرد.

۱۵- در خاتمه امیدوارم معاونت محترم دارویی و غذایی وزارت بهداشت با اتخاذ سیاستی هماهنگ با دیگر ارگان‌های تصمیم‌گیر، ضمن ترغیب کارخانه‌های ایرانی برای سرمایه‌گذاری در گرجستان، همراه با بسط صنعت داروسازی در این کشور، برای داروهای ایرانی که صد البته قابل رقابت با رقبای حاضر در بازار گرجستان هستند نیز جا باز کرده، و جای خالی داروی ایرانی و صنعت داروسازی ایران را در گرجستان پر کند.

تذکر: همراهی برادر همیشه همراهم حضرت دکتر علی منتصری، در این گزارش نیز همراهی‌ام کرد و توشه راهم شد، لازم به یادآوری هم نیست که تمامی این بررسی‌ها دو نفری انجام شد و تنها بار سنگین کتابت آن بر دوش این حقیر افتاد.